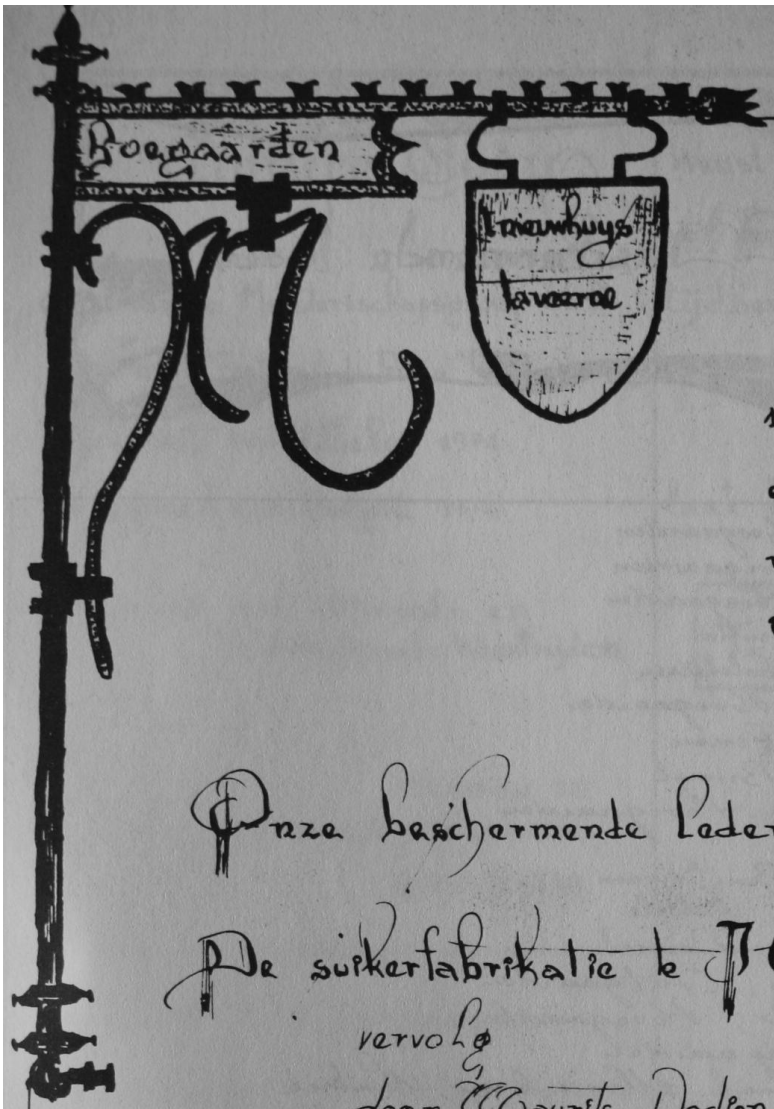
Sinther
38

MUSEUM JULIEN VAN NERUM
HOEGAARDEN

ALPAIDIS

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

1975 eerste aflevering
elfde jaargang
nummer 38

inhoud

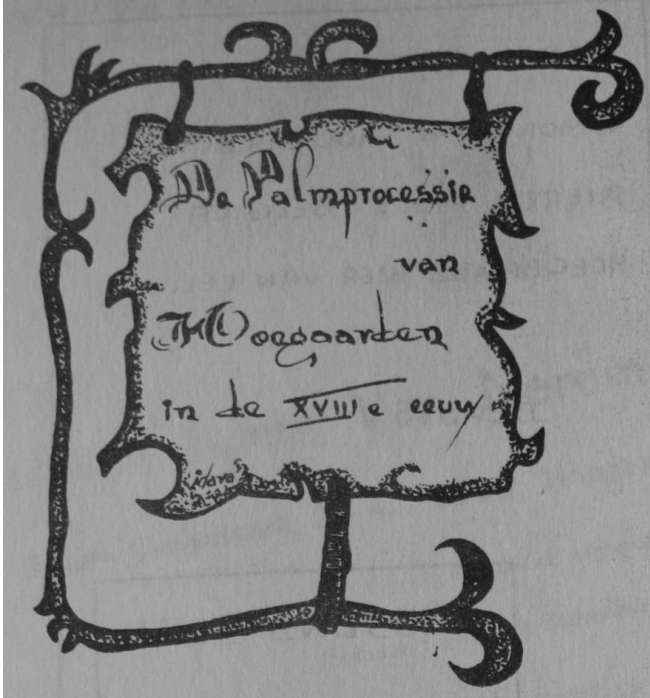
Onze beschermende leden 1975 2

De suikerfabrikatie te Boegaarden 8
vervolg
door Maurits Dodion en Hubert Van Nerum

De Palmprocessie van Boegaarden 20
in de XVIIIe eeuw
door de Kommissie voor Navorsingen & Studies

1965 - 1975

tien jaar museumleven

Voorwoord

Wie over de vermaarde Palmprocessie van Hoegaarden spreekt, denkt onwillekeurig aan het vrome genootschap der XII Apostelen, dat reeds van voor 1631 zijn statuten bezat en sinds dien jaarlijks op Palmzondag, de eikenhouten Palmezel door Kristus bereden, in de processie ronddraagt.

Hoegaarden is de enige plaats waar nog steeds deze middeleeuwse volksdevotie met diepe piëteit in ere wordt gehouden.

Deze historische ommegang vond zijn oorsprong in Jerusalem, waar pelgrims op Palmzondag, ter memorie van de XII Apostelen en ter herdenking aan het leven en lijden van Kristus, deze gebeurtenis aanschouwelijk voorstelden en waaruit later de bekende mysteriespelen ontstonden.

Wij willen hier echter niet herhalen wat reeds zo dikwijls in allerlei tijdschriften verscheen en vooral zo uitvoerig mogelijk werd beschreven door Pastoor J. Vander Velpen in zijn " Geschiedenis van Hoegaarden " (1959) en door Pastoor K. Verhoeven in het boekje " Palmzondag te Hoegaarden " (1931)

De Palmprocessie van Hoegaarden met zijn Genootschap der XII Apostelen zijn overal zodanig bekend, dat wij zouden te laat komen moesten wij willen herhalen wat reeds geschreven staat.

Ons doel is echter om enkele minder bekende feiten aan te halen en vooral een paar onuitgegeven dokumenten te publiceren, die een beeld geven over de samenstelling van de " processie-ommeganck " in de XVIIIe eeuw.

Misschien kan deze bijdrage leiden tot grotere luister van de eeuwenoude Palmprocessie.

Dat oud schrift van J.Bt. Collart

In een oud kerkboek afkomstig van een zekere Louis Stapel, werd een schrift gevonden, met betrekking op de Palmprocessie van Hoegaarden, opgemaakt en ondertekend in 1806 door J. Bt. Collart.

Na opzoekingen in de parochieregisters vonden wij een Jean Baptiste Collart, die in 1771 te Hoegaarden in het huwelijk trad met Beatrice Sweerts (geboren in 1740 als dochter van Renier Sweerts en Anna Van Diest uit de Sweertstak van Bost).

Bijgevolg was deze Collart de oom van Petrus Sweerts, die in 1797 op de gemeenteplaats van Hoegaarden de Vrijheidsboom doorhakte en hiervoor door de franse overheid veroordeeld werd.

In de volkstellingen van 1789 en 1796 komt deze J. Bt. Collart voor als landbouwer en brouwer en had een dochter met name Agnes, geboren in 1771, die in 1794 in het huwelijk trad met Joseph Stapel (oom van Louis Stapel, eigenaar van het kerkboek).

Louis Stapel, geboren te Hoegaarden in 1817 en er overleden in 1889, was getrouwd met Barbe Van Hagendoren (° 1827 + 1902 en behorend tot de vierde generatie der Hoebancxstam uit de V Hoegaardse Geslachten.)

Verder staat in het oud register der Apostelen, dat J. Bt. Collart in I784, onder het Mombaarvaderschap van Henricus Preuveneers, in de schoot van het Genootschap werd opgenomen, belast met het Apostelschap van St. Matheus.

Onze veronderstelling is dat het schrift, in I806 opgesteld door J. Bt. Collart, na zijn dood in I822 overging op zijn schoonzoon Joseph Stapel en zo samen met het kerkboek van deze laatste in het bezit kwam van diens neef Louis Stapel (zoon van Jacques, die de broeder was van Joseph Stapel).

Langs allerlei wegen en omwegen, via verwanten en aanverwanten, kwam het kerkboek met het oud schrift ten slotte in handen der Navorsingscommissie van het Museum van Hoegaarden. De echtheid van het document werd door het Algemeen Rijksarchief bekrachtigd, terwijl de parochie- en bevolkingsregisters van Hoegaarden, het verwantschap Collart-Stapel bevestigden.

Het oud schrift, waarvan kopij hierna, werd neergeschreven op de achterzijde van een afbeeldingsdruk van het " Alderheyligste Sacrament van Mirakel " en luidt als volgt :

Ommeganck vande Palmprocessie tot Hugaerde, up Palmsondach by 't luyden vande dicke Klocke ueter Collegialer Kercke, gaende in die Cuype rond die Paradisblock ende Cruysblock, naer maniere ende forme voor memorie van die Bleyde Intrede Jezus tot Ierusalem, gheleycke dat eerstmael uit 't beghinsel tot aen die Franschen Teyde in vueghe plaght te syn.

Compose vande Borger-Parte

- - - - - - - - - - - - - - - -

Ten Isten Ruythers te peert in lambreqyns met bignagiën Blasoene

Ten 2den Die Rotgesellen uyt die Edele Guld der Arquebusiers

Ten 3den Die Speelluyden van Hugaerde

Ten 4den Die Wethoudere Regenten ende Gesworenen met Myn Heere den Meyer up cop

Ten 5den Altegaer die Gulden met baniere verghesel-schapt wesende van hunne Confreers uyt die Raede

Compose vande Religieuse-Parte

- - - - - - - - - - - - - - - -

Omme geciert den [illegible] te Huysden op Pelgrimas by [illegible] [illegible] [illegible]
naer Collegiale Kercke gaende in die Cappelle [illegible] Paramentkamer inde Cruysstraet naer
manieren inde [illegible] voor mijnheer [illegible] [illegible] tot Evangelie [illegible]
eerstmael int [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Compose voor de Broeders Sacristie

ten 1en Ruythers te paert in Lanbeggyn met Lijnwaten Blasoene
ten 2en die Rotgesellen uyt die Oude Gild in Cappabrijs
ten 3en die Jonckheyts van Huysden
ten 4en die Officiers Regalie ende Pasweten met Myn Heere den Meyer op [illegible]
ten 5en Colligaer die Gilde met Landaie vergeselschapt wesende van twee Constabels uyt die Raede.

Compose voor de Religieuse Parte

ten 6en Pelgrims met Devotelyck ornaten van Kleeren ende Lyden Christi en die Crucifixe ende Kruysstaffe
ten 7en Engelen [illegible]
ten 8en 't Heyligh Cruys, voor Conelie van der Eemen Heyle Heere Cruysse Pelgrim Ridderlijck ende
Pastoors en Priesteren met hunne Orayse ende Suite
ten 9en 't Broederschap der XII Apostolen met hunne Monteur-Baer ende Parasol [illegible]
door die Officiers
ten 10en die Kinders ende engelkens (1 dozijn) met hunne Offerande ende met [illegible]

Instituée tot Eere Godts ende tot meerder devotie ingestelt ende gefondeert door die
Broederschap der Twaelft Apostolen Christi der Collegiale Kercke Sancti Joannis ende onder
de Bestieringe van Mog. Heer den Meyer ende Heeren der Vryheyt Huysden
ende Eersame Confraers uyt die Notable Ingesetenen

In den Naem Des Heeren etcen.

J B [illegible]

Huysden 180[illegible]

WAERAGTIGE

HET ALDE
SACRAMENT
EN VAN HET KRUYS,

Als mede van het Kasken, waer
duerende 6. Jaeren ten tyde
eenen hollen balk, al
grootte als in de nev

C O

Der Attestatie Van den Heer H

Ik onderschreven, bekenne o
der gehoort te hebben, dat w
[†] het HEYLIG SACRAMENT
men had, en gestelt in de groo
Ste. Gudula overgevoert te worde
haere Moeder, myne groot-Moe
een ander Kasken heeft doen m
gegeeven, het oude voor haer
oude Kasken gekomen in-handen
Moeder, die het aen d'eene syde
waer op het HEYLIG SACRAM
syde met Reliquien. Naer haere
gekomen, en ik heb het verciert
veren Heyligen Geest, het welke
waer myn wapen aen is gehe
kasse, aldus verciert, ik gegeven
het Klobster van Ste. Maria Magd
aldaer bewaert te worden en uyt
de Nieuwe-Kerk.

Voorders, geeve ik nog aen h
eene der welken het HEYLIG S
beelt; de tweede vertoont, op
Moeder wierd gebragt, en de der
bevestiging van't welk ik de tege
nen segel besegelt, den 2 Juni 16

Was getekent: HENRICUS VA

En dit alles, op dat de Religie
myne Ouders zouden bidden, er
in zyn HEYLIG SACRAMENT.

[†] *Hunchius*

VERBEELDING

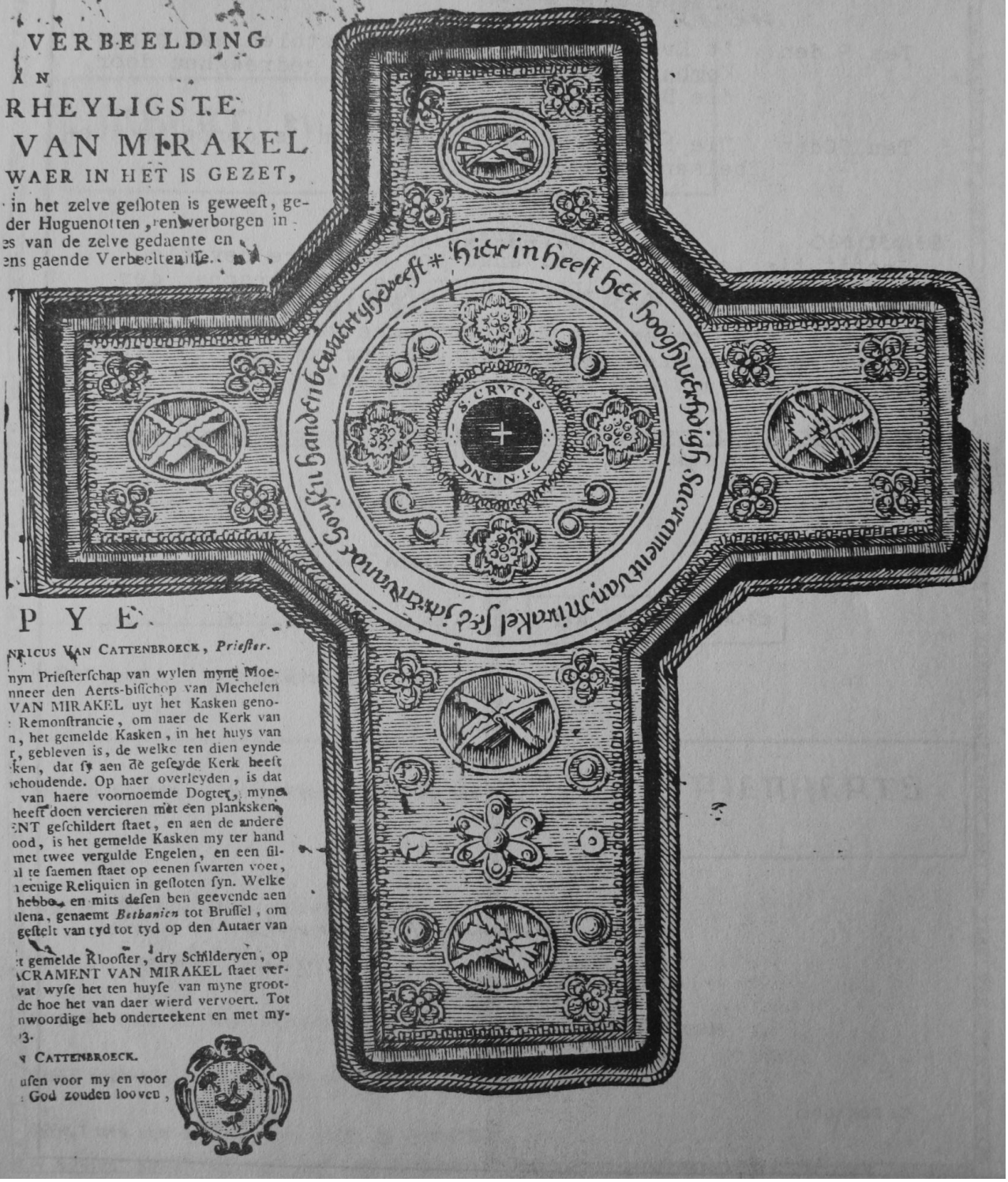
N

RHEYLIGSTE

VAN MIRAKEL

WAER IN HET IS GEZET,

in het zelve geſloten is geweeſt, ge-
der Huguenotten, ren werborgen in
es van de zelve gedaente en
ens gaende Verbeelten iſſe.

PYE.

NRICUS VAN CATTENBROECK, *Prieſter.*

myn Prieſterſchap van wylen myne Moe-
nneer den Aerts-biſſchop van Mechelen
VAN MIRAKEL uyt het Kasken geno-
: Remonſtrancie, om naer de Kerk van
n, het gemelde Kasken, in het huys van
r, gebleven is, de welke ten dien eynde
ken, dat ſy aen de geſeyde Kerk heeft
choudende. Op haer overleyden, is dat
van haere voornoemde Dogter, myne
heeft doen vercieren met een planksken,
ENT geſchildert ſtaet, en aen de andere
ood, is het gemelde Kasken my ter hand
met twee vergulde Engelen, en een ſil-
al te ſaemen ſtaet op eenen ſwarten voet,
n eenige Reliquien in geſloten ſyn. Welke
hebbe, en mits deſen ben geevende aen
lena, genaemt *Bethanien* tot Bruſſel, om
geſtelt van tyd tot tyd op den Autaer van

t gemelde Klooſter, dry Schilderyen, op
ACRAMENT VAN MIRAKEL ſtaet ver-
vat wyſe het ten huyſe van myne groot-
de hoe het van daer wierd vervoert. Tot
nwoordige heb onderteekent en met my-
13.

N CATTENBROECK.

uſen voor my en voor
: God zouden looven,

Ten 6den Pelgrims met devotelyck vertoen van 't Leven ende Leyden Christi aen die Cruysblock ende Kerckplaetse

Ten 7den Engelen sangcoore

Ten 8sten 't Heyligh Cruys ende Concilie van die Eerweerdighe Heere Canonicke, Plebaan Landtdeken ende Pastoers in Priestercoore met hunne Cnaepe ende suite

Ten 9 den 't Broederschap der XII Apostolen met hunne Kombaer-Vader ende Palmesel gedraeghen door die Disciplen

Ten IOden Die Kinders ende ingesetenen 's dorps in juebelsange ende met palmgewuyf

Institutie ter Eere Godts ende tot meerdere devotie, ingestelt ende gheordineert door die Broederschap der Twelff Apostolen Christi der Collegialer Kercke Sancti Gorgonii ende onder die Bescherminghe van Mijn Heer den Meyer ende Scepenen dezer Vryheydt Hugaerde ende Eersaeme Confreers uyt die Notable Lignagiërs.

In den Naem Ons Heeren Amen.

J. Bt. Collart

Hugaerde - 1806

gewandt vervolgd ...